

АНТИМІНС

Чи наявність антимінсу є обов'язкова при відправлені Божественної Літургії? Це запитання в першу чергу стосується священнослужителів Східних Церков, оскільки Латинська Церква не має практики уживання антимінсу.

Антимінс – шовкова (раніше лляна) тканина із зображенням Господа у гробі. Антимінс є неначе самим престолом. Слово *антимінс* (ἀντὶ – замість і mensa – стіл, престіл) значить «замість-престолля». Подібно престолу антимінс також називається трапезою¹. Як і престіл, антимінс помазується святим миром при освяченні.

На Сході єдність з єпископом позначається через антимінс. В нього вшиті частинки реліквій святих і він є обов'язковий для кожної Євхаристії. Тільки єпископ освячує антимінс. В Києво-Галицькій Митрополії УГКЦ антимінс освячує Митрополит. Богослови Східної Церкви люблять підкреслювати, що присутність антимінсу, на якому буде відправлятися Літургія ставить Літургію у зв'язок із єпископом, бо якщо не буде втручання єпископа, не буде літургійного місця і не можна буде відправляти Євхаристії².

-
- 1 На антимінсі робиться напис: «Сей антимінс, є священною трапезою на приношення безкровної жертви в Божественній Літургії». Над антимінсом, при його освяченні, відбувається все те, що і при освяченні престолу (Див.: Чин освячення антимінсу). Антимінс посвячує тільки Архиєрей. Див.: К. Никольської. Пособие къ изучению Устава Богослужения. С.-Петербургъ 1907, с. 8.
  - 2 Jean-Marie R. Tillard. *Ecclésiologie de communion et catholicité*. Paris 1995.

Антимінс є свідоцтвом того, що Літургію здійснює священик під владою Церкви. Єпископ, який входить до церкви підходить до престолу, а священик розгортає антимінс, з якого видно до кого ієрей належить, і його цілує. Новий Єпископ підписує новий антимінс, а старий антимінс забирають. Антимінс розгортається лише на Літургії (власне перед початком Літургії вірних), щоб приготувати місце для чесних дарів і згортається при її закінченні. Без нього Літургія не звершується. Антимінс заступає собою престіл тоді, коли наприклад в часі Божественної Літургії загориться храм, або від бурі чи з інших причин почне руйнуватися. Тоді ієрей, обережно взявши антимінс зі святим, вийде з храму і на іншому гідному місці на цьому антимінсі довершить Літургію.

В антимінс вкладаються частини мощей святих, і таким чином при довершенні безкровної жертви, на престолі Господь спочиває на претерпівших за Нього чесних мучеників⁴.

Літургію дозволяється служити на престолі, де є антимінс, посвячений Архієреєм. Антимінс – це свого роду надаване благословення єпископа відслужувати Євхаристію на даному престолі, в якому є або ще не має мощів святих мучеників і який був освячений Архієреєм.

Поява антимінсів могла бути, з одного боку, спричинена швидким поширенням християнства і збільшення християнських церков, через що єпископ особисто вже не мав можливості посвячу-

---

3 К. Никольської. Пособие къ изучению Устава Богослужения. С.-Петербургъ 1907, с. 8.

4 «Яко свят еси Боже наш, що на претерпівших за Тебе чесних мучеників спочиваєш» (Виголос після ектенії при освяченні храму). Щодо антимінсу існує припис: «Якщо антимінс буде подертий, дірявий або почорнілий, так що не можна на ньому прочитати слів, тоді і не можна на ньому служити, а хто наважиться служити зневажає Божественні тайни, смертно грішить, а єпископ карі підлягає». Протопресвітер повинен наглядати, щоб святий антимінс був підписаний освятившим його Архієреєм.

вати їх, головно у місцях віддалених від єпископського осідку; по-друге, в часи переслідування не було можливості відправляти Літургію у храмах.

Про значення святих антимінсів на початку IX ст. згадує Константинопольський Патріярх Никифор Ісповідник, який у своєму 1 правилі каже про їхню велику святість, котра не може бути від них відділена⁵. Теодор Вальсамон його початок відносить до часів Трульського Собору, вважаючи, що антимінси увійшли у вжиток внаслідок соборного визначення, щоб священник без дозволу Єпископа не здійснював Літургії в каплицях, що знаходились по приватних будинках⁶. Хоча раніше Євхаристію можна було приносити на престолі, який має моці, не вживаючи антимінсу, однак пізніше було вирішено, що наявність антимінсів в будь-якому випадку є обов'язковою, що видно із відповідних місць Чину Архидієрейського священнослужіння, де приписується на здійсненні всіх трьох Божественних Літургій на виголосі «Щоб і вони з нами славили...» розгортати антимінс⁷.

Від XVII століття на Русі антимінси стають обов'язковими на кожному престолі. Від цього часу Чесні дари освячуються на антимінсі, а не на ілітоні, як це було раніше. До цього часу антимінс клався під індітією (сорочкою, у яку вбирається престіл), а освячення відбувалося на ілітоні⁸. Але в старих руських та грецьких

---

5 Див.: Коментар на Правило 31 VI Вселенського Собору // *Правила Православної Церкви с толкованием Никодима. т.1.* С-Петербургъ. 1911, с. 512-515.

6 Архіандрит Гавриїл. *Руководство по Литургикъ.* Тверь 1886, с. 297-298.

7 Пор.: Коментар на Правило 31 VI Вселенського Собору ... с. 514-515. Див.: *Архидієратикон або Святительський Служебник.* Торонто 1988, с. 45; 112; 156.

8 Архіандрит Гавриїл. *Руководство по Литургикъ.* Тверь 1886, с. 297-298.

требниках і служебниках згадується, що служба відбувається на антимінсах, які вже пізніше почали класти під обруси⁹.

Синод Єпископів УГКЦ, що відбувся у Львові 16-31 травня 1992 р. Б. в п. 21 стверджує: «антимінс покласти під верхній обрус на святій трапезі¹⁰».

Це означає, що не лише згідно літургійних книг, але і на законодавчому рівні УГКЦ це питання є вирішене і наявність антимінсу є обов'язкова.

Кан. 705 §1 ККСЦ вказуючи, що «Католицький священик може правити Божественну Літургію на престолі будь-якої католицької Церкви», говорить про дозволеність відправи, не говорячи тут про умови, згідно яких повинна відбуватись Літургія.

митр. прот. Михайло Димид

свящ. Сергій Стесенко

*Якщо ти впевнений, що Бог є,
доведи це своїм життям.*

---

9 Там само, с. 299.

10 Рішення і Постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989-1997. Львів 1998, с. 20.